

UDK:811.163.42'373(497.5-3 Slavonija)

Stručni rad

Primljeno: 25.02.2003.

Prihvaćeno: 10.03.2003.

Alemko Gluhak

*Zavod za lingvistička istraživanja**Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb**gluhak@hazu.hr*

Ime Slavonije

SAŽETAK

Kao i u mnogim drugim krajevima koje su nastavili Slaveni, tako je i na području koje se nazivalo i naziva Slavonijom u ranom srednjem vijeku to područje nazivano po onima koji su ga nastavili i koji su sebe nazivali Slavenima, *Slověne. Osnova **Slověn-* u odgovarajućim dijalekatnim odrazima pojavljuje se kao *Slovin-*, *Sloven-* + *-ec*, *-ac*. Tako se ime *Slovin* upotrebljavalo za Slavonce (za stanovnike »u starom značenju od Sutle na istok«), za Hrvate i za južne Slavene. Ime *Slovinac*, mn. *Slovinci*, prid. *slovinški*, upotrebljavao se u više značenja: za Slavene uopće, za južne Slavene, za Slavonce (»od Sutle na istok«), za južne Slavene na području nekadašnjega Ilirika, za Hrvate. Ta zemlja »od Sutle na istok« nazivala se *Slovinje*, *Slovenje*, što je i pridjev srednjega roda i zbirna imenica (to bi bilo praslavensko *Slověnbje, čiji sufiks *-bje* po porijeklu posve odgovara npr. latinskomu *-ium* u *Latium*). Od toga je imena, kroz latinsko posredstvo, nastalo upravo ime današnje hrv. *Slavonija*.

KLJUČNE RIJEČI: Slavonija, ime, etimologija

Ime Slavonije pripada velikom krugu slavenskih imena koja na ovaj ili onaj način očito čuvaju trag imena Slavena, i da bi se razumjelo što je u pretpovijesti imena *Slavonija* i kako je s njime u *povijesti*, u vrijeme *pismenosti*, treba se vratiti podosta vremena u prošlost.

Ime slavensko prvi se put spominje u II. stoljeću n.e., u obliku *Σοβοβηνοι Σουοβῆνοι* – tako u Ptolemeja, za »puk iza Halanskih gora u Sarmatiji«. U njega se spominje i narod *Σταυανοί Σταυανοί*, koji sjedi između Galindā/Sudinā (ti su govorili jezikom iz baltijske skupine) i Alanā (ti su govorili jezikom iz iranske skupine). U tom drugom imenu vidi se indoiransko ime (najvjerojatnije upravo iransko) **stavana-* »koji hvali«, što je na neki način prevedenica etnonima *Slověne (ako ga se shvaća kao riječ povezanu s glagolom *sluti, *slovq »razumljivo govoriti; biti oslovljen«¹), a također i blisko-zvučnica.

¹ U hrvatskom danas više nemamo toga glagola – no imamo ga zabilježena npr. u XVII. st. u Dubrovniku, *daj da sloveš*, a trag mu je u nesačuvanoj imenici muškoga roda *slov, koja je sastavni dio riječi *blagoslov*, *bogoslov*. Daljnje su izvedenice *slovjeti*, *slovim* (s prefiksima *na-*, *o-*, *pre-*, *pro-*, *u-*), dalje *sloviti*, *slovim*, pa onda dalje od toga riječi *naslov*, *proslov*, *uslov* (a npr. u *uslov* imamo zapravo rusizam, prema *условие*). Riječ *slovo* nasljedak je praslavenske *slovo, gen. *slovese (u nas danas *slovo*, gen. *slova*) (Skok, 1973/ III, 288–9). Poslije je pučkoetimološki to ime za Slavene dobilo i *a*, po riječi *slava*. Tako je i u nas s vremenom prevladao oblik *Slaveni*, a i do početka XX. stoljeća u učenj literaturi upotrebljavao se i oblik *Slovjeni*.

Osim općega imena za sve Slavene, drevna su slavenska plemena imala mnoga imena (ovdje rekonstrukcije praslavenskih oblika): *Beržane, *Bužane, **Bobr'ane*, *Нѣrvate, *Dudlēbi, *Češi/*Česi, *Čerzpēnēne, *Dēdošitji, *Dēdošane, *Dregьvitji/*Drьgьvitji, *Dervjane, **Do(k)šane*, *Ezeriti, *Ezerьci, *Krivotji, *Lęsi/*Lęši, **L'utitji*, *Lupigolva, *Lučane, *Lužitji, **L'utomēritji*, *Milьčane, *Moravjane, *Obo-driti, *Polabi, **Pol'ane*, **Pomor'ane*, **Pьšev(j)ane*, *Rěčane, *Sьrbi, *Sěverь/*Sěveri/**Sěver'ane*, *Slovēne, *Smolēne, *Sьlęzane, **Sprev'ane*, **Stodor'ane*, *Strumjane, *Tiberьci, **Terbov(j)ane*, *Qglitji, *Vojnitji, *Vętitji, *Vislēne, *Vorni/*Vornavi, **Vьkr'ane*, **Velyn'ane* itd.² Vidi se da su tu ima nekoliko tipova imena: po kraju življenja, po nekim osobinama, po imenu (prvoga vođe i sl.) i drugih.³

Neka su se plemena i skupine nazivale i općim imenom *Slovēne: to se vidi po današnjem samonazivanju nekih slavenskih naroda, s time da ima tu i posve mladih utjecaja s pozivanjem na prošlost – *Slovinci*, *Slovaci*, *Slovinci*. Posebno su zanimljiva ona imena koja su bila na rubovima slavenstva – na rubovima shvaćenima različito.

U I–II. stoljeću Slaveni na zapadu slavenstva spominju se pod imenom Veneta. Ono nije slavensko: označavalo je istočne susjede Germana, a u to su vrijeme tamo već bili Slaveni kao novi istočni susjedi⁴ (odatle ime *Wenden* za polapske, *Winedes* za zapadne i alpske Slavene te Velikomoravce i *Winden* za Slovence; usp. i fin., eston. *vene*, *venäje*, *venäte* »Rusi«). Naime, prije preseljenja na jug (krajem II. tisućljeća pr. n. e.) tamo su živjeli Veneti⁵: oni su otišli, ime je ostalo.

Istočni dio slavenstva (zapravo jugoistočni), istočno od Dnjestra, indoarijsko je stanovništvo današnje južne Ukrajine nazvalo Antima (u zapisu grčkom *Ανται Antai*, latinskom *Antes*), od indoarijskoga **ant-* »kraj«, usp. stind. *ántah* »kraj, konac, granica, rub«.⁶

U VI. stoljeću gotski autor Jordan Slavene dijeli na *Antes*, *Sclaveni*, *Veneti*, tj. ugrubo na istočne, južne i zapadne⁷. No poslije VI. stoljeća ime Anta nestaje, pa je »ime Slaveni postalo jedinim nazivom sve slavenske etnije u Europi« (Katičić, 1998: 141–2)⁸. Slaveni se s vremenom šire po novim prostorima, i onima prije opustjelima, i

² V. npr. Трубочев (1974), Иванов, Топоров (1980); usp. Katičić (1998: 160–1).

³ U nas za tipologiju etnonima v. u Gluhak (1990: 72–94; s lit.).

⁴ V. npr. i Katičić (1998: 130), tamo i dalje s više podataka o Slavenima onoga vremena.

⁵ Natpisi na venetskom jeziku, iz sjeveroistočne Italije, potječu iz V–I. st. pr. n. e. Taj jezik čini sam svoju skupinu unutar indoevropske jezične porodice. Od imena Veneta nastalo je lat. *Venetia*, od toga tal. *Venezia* (tamo pak *Vinegia*, *Vineza*), od starijega oblika toga potječe prahrvatsko (i praslavensko) *Вьнетьci, ak. *Внетькѣ. Odatle naše starije *Bnetci*, *Bneci* i sl. (razni oblici, od XIII. st. naovamo), pa *Mnetci* itd. i današnje *Mletci*/*Mleci*, gen. *Mletaka*. Od takva je imena, očito kroz slovenski jezični prostor, poteklo njemačko ime *Wenedig* (Skok, 1971/I, 137–8; Bezljaj, 1977: 16–17).

⁶ Slično, no domaće ime imali su npr. Galindi: **Gal-ind-*, s balt. **gal-* »kraj, rub«. Tako se i današnja Ukrajina (ukr. *Україна*) zove po strus. *ukraina* »pogranično područje«, po imenici *kraj*. Usp. za to u nas razne upotrebe imena *Krajina*, za rubna područja Hrvatske. V. npr. Gluhak (1990: 111, s lit.).

⁷ Inače takva zemljopisna podjela zapravo ima u odnosu na jezične osobine manje značenje nego što se na prvi pogled čini. V. npr. Gluhak (1990: 111; s lit.), a više npr. Mihaljević (2002: 65; s lit.).

⁸ Od novijih pregleda povijesti slavenstva u tim *prvim* stoljećima, Katičićev je veoma jasan i bogat (tamo str. 129–162).

onima gdje su živjeli i drugi (usp. Katičić, 1998: 161); na nekim *rubnim* područjima (sjeverna Njemačka, Alpe, Grčka i drugdje, ali i Panonija) poslije dio Slavena nestaje, stapajući se s tima drugima.

U VII. stoljeću u Fredegara (Fredegarius Scholasticus, *Historia Francorum*) Slaveni pod vlašću Sama nazivaju se *Sclavi*, a Samo *rex Sclavinorum*; polapske Srbe naziva ta povijest *Surbi gens, qui ex genere Sclavinorum*. Franački ljetopisci u VIII–IX. stoljeću češke i polapske Slavene nazivaju *Sclavi*, *Sclaveni*, *Sclavani*, a Einhard piše *Sclavi* za baltičke Slavene.

U IX. stoljeću i početkom X., sveti Metodije i njegovi učenici za sve Slavene pišu *словѣнскѣ языкѣ* (s riječju *језыкѣ* u značenju i »narod«).

U jednoj franačkoj povijesti za godinu 878. piše: *Slavi Dalmatae, Slavi Bohemi idem sunt*.

I arapski perzijski izvori IX–X. stoljeća Slavene slično nazivaju. Tako isprva, kroz grčko posredstvo, *Saklāb*, mn. *Sakālībe* (po *Σκλαβος Sklabos, Σκλαβοι Sklaboi*), poslije pak izravno preuzeto *Slavije, Slaviun*.

Najraniji slavenski izvori pišu *Slovēne*, u jednini *Slovēninъ*, pridjev *slovēnъskъ* itd.

Bizantski izvori, od VI. stoljeća nadalje, Slavene nazivaju *Σκλαυηνοι Sklauēnoi, Σκλαβηνοι Sklabēnoi, Σκλαβινοι Sklabinoi, Σκλαυινοι Sklauinoi, Σκλαβηναι Sklabēnai, Σκλαβηνιαi Sklabēniai, Σθλαβηνοι Sthlabēnoi, Σθλαβινοι Sthlabinoi* itd., na grčkom jeziku. U izvorima na latinskom jeziku nalaze se ima *Sclaueni, Sclauini* i sl.

S vremenom se pojavljuju i skraćena imena: *Σκλαβοι Sklaboi, Σθλαβοι Sthlaboi, Sclavi, Schlavi, Sclavania*; poslije i *Slavi*, i od VIII. stoljeća to skraćeno ime prevladava.

Od sredine VI. i početka VII. stoljeća bizantski izvori *sklavinijama* nazivaju krajeve naseljene Slavenima – u prvoj četvrtini VII. stoljeća bilo ih je dvadeset i nešto. Slično je bilo i s drugima: slavenske su zemlje i vlasti razni izvori nazivali upravo na ovaj ili onaj način nekim slavenstvom.

Tako se 824. godine spominje sklavinija koja obuhvaća Karantaniju (*regio Carantanorum*) i zapadne krajeve sve do ušća Drave i do Dunava, dakle Bosnu, Slavoniju i Srijem. Posljednji se put ta Sklavinija poistovjećena s Karantanijom spominje 893.

U slovenskom se jeziku za Slovence i njihov jezik takvo ime nalazi prvi put u Primoža Trubarja: *slouenski iezik, slouenska besseda, Slouenci*, 1550. U latinskim izvorima ispočetka se – u prvim stoljećima nakon doseljenja – Slovenci nazivaju *Sclavi, Sclavini* (te njemačkim imenom *Winedi, Winades* itd.). Oblik *Slovenec* razvio se od pridjev *slovenski*, što je načinjeno od *Sloven*. Do konca XVIII. stoljeća i za sve Slavene i za Slovence u slovenskom se rabe oba imena (*Sloveni, Slovenci*), a beneški se Slovenci (u Benečiji ili Beneškoj Sloveniji, u Italiji) i dulje nazivaju *Sloveni*. Ime *Slovenci* upotrebljava se u slovenskom za sve Slovence od XIX. stoljeća, od narodnoga preporoda.

Slovaci sebe nazivaju *Slovák* m. (prvi put zabilježeno 1444), *Slovenka* ž., dalje *Slovensko* »Slovačka«, pridjev *slovenský*. Tako ćemo koncem XVIII. stoljeća naći na *Slavus, slavonicus*, a na njemačkom *slowakisch, slawonisch*. U češkom je zabilježeno *slowak* u XIV. stoljeću, a 1511. *Slowaczy*.

Slovinci, ostatak baltičkoslavenskih Pomorjana, rodaci Kašuba, imaju ime *Slóvjinc* m., *Slovjinka* ž., *slovjinski jazek*. 1586. zapisano je *slawięsky*.

Polapski su Slaveni svoj jezik nazivali *slüvënsky*, *slüövenskë*.

Početak srednjega vijeka, u vrijeme Karla Velikoga i poslije, i slavenska su područja bila izvorom robova. Tako je u to vrijeme od imena Slavena nastala imenica lat. *sclavus* »rob«, što se proširilo Evropom (usp. nj. *Sklawe*, engl. *slave*, fr. *esclave*, šp. *esclavo*, portug. *escravo*, tal. *schiaivo*). To *sclavus* »rob« bilo je npr. na području današnje Francuske u opreci prema imenici *francus* »slobodan čovjek«⁹, iz čega se s vremenom razvilo ime Francuza i Francuske.¹⁰

Ime *Slovin* u hrvatskom se jeziku upotrebljavalo u nekoliko značenja: za Slavonce (za stanovnike Slavonije »u starom značenju od Sutle na istok«), za Hrvate i za južne Slavene.

Ime *Slovinac*, mn. *Slovinci*, pridjev *slovinski* (dakle ikavski odraz za prahrv. **Slověn-*) upotrebljavao se u više značenja: za Slavene uopće, za južne Slavene, za Slavonce (»od Sutle na istok«), za južne Slavene na području Ilirika, za Hrvate.

Analogno se upotrebljavao i pridjevi *slovinski* (ARj XV).¹¹

Tako se i kajkavske Hrvate nazivalo *Slovincima*, a zemlju – »od Sutle na istok« – pridjevom srednjega roda *Slovinje*: od toga je imena (kroz latinsko posredstvo) nastalo upravo ime današnje *Slavonija*. (Usp. 1484. *slovinski ban*, 1493. *zemlje hrvatske i slovinske do Save i Drave*, 1527. *slovinski rusag*.)

Kajkavski se Slovinje nazivalo *Slovenje* (*na Slovenjeh*, u Antuna Vramca), usp. *slovenski* (u Ivana Belostenca) i sl. Hrvati kajkavci svoj jezik do XVIII. stoljeća nazivaju *slovenskim*.

Što se tiče odnosa kajkavskoga i štokavskoga narječja u Slavoniji, u prošlosti je njihova granica bila istočnije, *dublje* u Slavoniji, s time da je bilo i prijelaznih govora, štokavsko-kajkavskih i kajkavsko-štokavskih¹²; pomaci stanovništva poslije turskih prodora odvojili su kajkavske govore od slavonskoga dijalekta štokavskoga narječja, »koji im je inače relativno najrodniji od štok. dijalekata«¹³. Također, jugozapad Slavonije graničio je s čakavskim narječjem.¹⁴

I na jugu, u Dalmaciji, dugo se upotrebljavalo ime *Slovinci* i pridjev *slovinski*, u značenju »hrvatski« (naročito »dalmatinski hrvatski«, tj. u odnosu na Hrvate u Dalmaciji).

Sjetimo se toga da su nekim stranim autorima Dalmacija i Hrvatska bile isto, a npr. u XIII. stoljeću u *Povijestima mletačkih duždeva* Dalmacija je dio Slavonije, dakle dio

⁹ Slično bude i u drugim jezicima. Tako npr. u starošvedskom riječ *ester* mn. znači »robovi« i »Estonci«, a preuzeta je iz estonskoga autoetnonima.

¹⁰ Ona je potekla iz franačkoga (starovisokonjemačkoga) samonaziva za Franke, **frank-*. Prvotno je po Francima nazvana *Francia*, malo područje sjeverno od Pariza, odakle se onda ime širilo dalje, *France* (pridjev danas *français*).

¹¹ Ima i nekih malo drugačijih značenja.

¹² V. npr. Lončarić (1996: 148–151, 167–170, s lit.).

¹³ V. npr. Brozović (1988: 91, s lit.).

¹⁴ Detaljnije o podjeli narječja v. npr. u Brozović, Ivić (1988), također Brozović (1978: 11–16).

slavenske zemlje, onako shvaćene da je *Sclavonia* ime za sve zemlje u unutrašnjosti Balkanskoga poluotoka, ili barem za hrvatske zemlje. Slavoniju koja se naziva i Dalmacijom spominje talijanski ljetopisac fra Salimbene de Adam.

Ima *Sclavonia* za Slavoniju prvi je put upotrijebljeno 1091, u jednoj listini (АНТОЉАК, 1985: 125).

Ime Slavonije upotrebljavalo se od XIII. do XVI. stoljeća za područja od rijeke Sutle (to je bila Gornja Slavonija) na istok, pa i za neke dijelove današnje sjeverozapadne Bosne (Donja Slavonija), no to je ime, *Slavonija*, »u knjigu i službenu upotrebu« ušlo »tek u polovini XVIII v.« (ARj XV), ili, kao što piše Vladimir Mažuranić: »po lat. *Sclavonia*, *Slavonia*, ime koje se je po tom tudjem barb. latinskom obliku uvuklo i u naše novije knjige i pravne izvore kao naziv za našu zemlju medju Dravom i Savom, za županije Virovitičku, Požešku i Srijemsku«, a »po književnih radovih ‘slavonskih’ pisaca ima naziv taj biti oznaka za štokavsko i ikavsko narječje, kojim su se oni služili prema tadanjem govoru katoličkoga puka; izticali su oni kao razlog za tu posebnu oznaku, tako protivnu duhu slovjenskoga jezika, što je zapadna slovenska ili slovinska zemlja u ono doba počela razvijati na tiesnoj podlozi osnovanu neku pučku književnost narječjem kajkavskim, pod imenom ‘slovenskim’ iliti ‘horvatskim’. [...] I ako su starosjedioci u doljnjih trih županijah Slovinja u isto doba sami sebe ikavskim svojim narječjem izpravno nazivali ‘Slovinci’, volili su zato njihovi književnici latiti tudjega lika (i u njem. knjizi su se već tada nazivale te županije ‘Slavonien’), da bude napram kajkavaca raznica imena što krupnija« (Mažuranić, 1975 :1324–5).¹⁵

U vezi s tim upotrebama imena treba se sjetiti da je Slavoniju s Hrvatskom upravno spojila 1745. Marija Terezija. Također, s vremenom se pojavljuje trojedno ime, koje je do konca habsburškoga vladanja postalo i ostalo *Hrvatska, Slavonija i Dalmacija*.

Ime *Slavonija* zapravo nije izvorno hrvatsko, slavensko¹⁶ – ono je od slavenskoga imena prošlo kroz latinski filter, i za nas je ono zapravo latinizam.

LITERATURA

АНТОЉАК, Стjepан (1985). Средновековна Македонија, св. I. Скопје: Мисла.

ARj XV. (1956). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, sv. XV. Obradili J. Hamm, J. Jedvaj, S. Musulin, J. Nagy, S. Pavičić, S. Petz, J. Ribarić, P. Rogić, M. Stojković, S. Živković. Uredio S. Musulin. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

¹⁵ Za Mađare su svi Slaveni u Panoniji i na njezinim rubovima – *Tót* (mn. *Tótok*); najstarija potvrda takva imenovanja jest iz 1121. To je ime postalo i naziv za pripadnike prostoga puka (s vremenom i pogrдна riječ). Tako je i za Slavoniju bilo ime *Tóthorszag* (v. npr. Zett, 1998: 218). Inače, ta je mađarska riječ potekla iz nekogega keltskoga jezika, vjerojatno iz jezika Volka, pa će biti da su Volki nazivali Slavene tim imenom. (U keltskom je to **tout-* s druge strane dalo npr. irski *túath* »narod, pleme, zemlja«, kimrički *tŵd* »zemlja«, bretonski *tud* »ljudi«; to je od indoevropskoga **teutā*, od korijena **teu-* »rasti«; više v. u nas u Skok III,519, Gluhak, 1993:643. – Usp. tako slavensko ime za pastirske Kelte **Volxъ*, što je iz germ. **Walhōz*, a to je iz imena keltojezičnih Volka (lat. *Volcae*). V. npr. Трубачев (1991: 41–42).

¹⁶ Dakle nije točna (nije posve točna) tvrdnja da je Slavonija »čitav srednji vijek nosila opće slavensko ime – slavenska zemlja ili Slavonija – koje su joj dali njeni prvi slavenski naseljenici u VI st.«, kako veli Nada Klaić (1971: 97).

BEZLAJ, France (1977). *Etimološki slovar slovenskega jezika*, knj. 1. Ljubljana: Mladinska knjiga.

BROZOVIĆ, Dalibor (1978). »Hrvatski jezik, njegovo mjesto unutar južnoslavenskih i drugih slavenskih jezika, njegove povijesne mijene kao jezika hrvatske književnosti«, u: Aleksandar Flaker i Krunoslav Pranjić (ur.). *Hrvatska književnost u evropskom kontekstu*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Sveučilišna naklada Liber, str. 9–83.

BROZOVIĆ, Dalibor (1988). »Kajkavsko narječje« u: Dalibor Brozović i Pavle Ivić. *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, str. 90–99.

»Hrvati« (1988), u: *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 5. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.

GLUHAK, Alemko (1990). *Porijeklo imena Hrvat*. Zagreb: Alemko Gluhak.

GLUHAK, Alemko (1993). *Hrvatski etimološki rječnik*. Zagreb: August Cesarec.

»Hrvati« (1977), u: *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*, sv. 3. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

»Hrvati« (1999), u: *Hrvatska enciklopedija*, sv. 4. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

ИВАНОВ, Вячеслав, ТОПОРОВ Владимир Н. (1980). »О древних славянских этнонимах. (Основные проблемы и перспективы)«, u: В. Д. Королюк (ur.). *Славянские древности: Этногенез. Материальная культура древней Руси*. Киев: Наукова думка, str. 11–45.

KATIČIĆ, Radoslav (1998). *Litterarum studia: književnost i naobrazba ranoga hrvatskog sred-njovjekovlja*. Zagreb: Matica hrvatska.

KLAIĆ, Nada (1971). *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku*. Zagreb: Školska knjiga.

КОРОЛЮК, В. Д. (ur.) (1980). *Славянские древности: Этногенез. Материальная культура древней Руси*. Киев: Наукова думка.

LONČARIĆ, Mijo (1996). *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.

MAŽURANIĆ, Vladimir (1975). *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*. Sv. 1–2. Zagreb: Informator. (Preisak izdanja iz 1908–22).

MIHALJEVIĆ, Milan (2002). *Slavenska poredbena gramatika*, sv. 1: Uvod i fonologija. Zagreb: Školska knjiga.

»Slavonija« (1981), u: *Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*, sv. 7. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

SKOK, Petar (1971–74). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Sv. I–IV. Zagreb: JAZU.

ТРУБАЧЕВ, Олег Н. (1974). »Ранние славянские этнонимы – свидетели миграции славян«, *Вопросы языкознания*, 6, str. 48–67.

ТРУБАЧЕВ, Олег Н. (1991). *Этногенез и культура древнейших славян: Лингвистические исследования*. Москва: Наука.

ZETT, Robert (1998). »Über den Namen ‘Slavonien’«, *Radovi Zavoda za slavensku filologiju*, Zagreb, 32, str. 215–219.

Alemko Gluhak

THE NAME “SLAVONIA”

SUMMARY

As in many other areas settled by Slavs, the territory which is and was called Slavonia, was named in the early Middle Ages after its inhabitants, the Slavs, *Slověne*. The root **Slověn-* in various dialects appears as *Slovin-*, *Sloven-* + *-ec*, *-ac*. The name *Slovin* was applied to Slavonians (originally to inhabitants of the land “East of the Sutla”), to Croats and to South Slavs. The ethnonym *Slovinac*, plur. *Slovinci*, adjective *slovinški*, was used with various meanings: for Slavs in general, for South Slavs, for Slavonia (“East of the Sutla”), for South Slavs in former Illyricum, for Croats. The land “East of the Sutla” was called *Slovinje*, *Slovenje*, which was both an adjective in the neutral gender and a collective noun (from the Common Slavic **Slověňje*, where the suffix *-ěje* totally corresponds etymologically to the Latin *-ium* in *Latium*, for example). From this name, through Latin mediation, the modern Croatian form *Slavonia* was derived.

KEY WORDS: Slavonia, name, etymology

Алемко Глухак

ИМЯ СЛАВОНИИ

РЕЗЮМЕ

Как и многие другие края, которые заселялись славянами, так и пространство, которое в ранних средних веках называлось и называется Славония получило имя по людям которые его населяли и называли себя славянами, **slověne*. Основа **slověn-* в различных диалектных формах существует как *slovin-*, *sloven-* + *-ec*, *-ac*. Так имя *slovin* использовалось для славонцев (живущих на пространстве «в древнем значении от р. Сутлы на востоке»), для хорватов и для южных славян. Имя *slovinac*, множ. *slovinci*, прилаг. *slovinški*, ранее использовалось во многих значениях: для всех славян вообще, для славонцев («от р. Сутлы на востоке»), для южных славян, живших в бывшей римской провинции Иллирик, и для хорватов. Эта земля «от р. Сутлы на востоке» называлась *Slovinje*, *Slovenje*, что может быть и прилагательным среднего рода, и собирательным именем существительным (например, в праславянском **Slověňje* суффикс *-ěje* по происхождению полностью соответствует латинскому *-ium* в *Latium*). От этого имени, посредством латинского языка формировалось сегодняшнее хорв. имя *Slavonija*.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Славония, имя, этимология